

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ФІЗИКО-ТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ НИЗЬКИХ ТЕМПЕРАТУР ім. Б. І. ВЕРКІНА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.О. Директора
ФТІНТ ім. Б. І. Веркіна
НАН України

М. І. Глушук

« 7 » 07. 2020 р.

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Сучасна фізика низьких температур

(назва навчальної дисципліни)

з галузі знань «10 Природничі науки»
за спеціальністю «104 Фізика та астрономія»

РОЗРОБНИК/-И:

доктор фізико-математичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу фізики квантових рідин і кристалів ФТІНТ ім. Б. І. Веркіна НАН України Майданов Володимир Андрійович

підпис

доктор фізико-математичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу фізики квантових рідин і кристалів ФТІНТ ім. Б. І. Веркіна НАН України Чаговець Валерій Костянтинович

підпис

Погоджено Науковою радою з проблеми «Молекулярна фізика, фізика кріогенних рідин та кристалів» ФТІНТ ім. Б. І. Веркіна НАН України 11 серпня 2020 р., протокол № 481

Голова Ради

/ С. С. Соколов /

Вчений секретар Ради

/ В. Л. Вакула /

Затверджено Вченою радою Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б. І. Веркіна Національної академії наук України, 07.07. 2020 р., протокол № 5.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ФІЗИКО-ТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ НИЗЬКИХ ТЕМПЕРАТУР ім. Б.І. ВЕРКІНА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
СУЧАСНА ФІЗИКА НИЗЬКИХ ТЕМПЕРАТУР
2020-2021 навчальний рік

<i>Назва п/п</i>	<i>Коротка інформація</i>
Назва	Сучасна фізика низьких температур
Адреса викладання	м. Харків, пр. Науки, 47
Рівень вищої освіти	Третій освітньо-науковий рівень
Галузі знань	10 «Природничі науки»;
Шифр та назва спеціальності	104 Фізика та астрономія
Викладач /-чі/	д.ф.-м-н., с.н.с. Майданов Володимир Андрійович д.ф.-м-н., с.н.с. Чаговець Валерій Костянтинович
Контактна інформація викладача (-ів)	Тел. +38 067 648 8947- Майданов В.А. maidanov@ilt.kharkov.ua +38 063 021 23 43 – Чаговець В.К. chagovets@ilt.kharkov.ua
Графік занять	За розкладом
Консультації по курсу відбуваються	П'ятниця 16.00-17.00. пр. Науки, 47, он-лайн консультації через Skype або Wiber (для узгодження часу писати на електронну пошту maidanov@ilt.kharkov.ua , chagovets@ilt.kharkov.ua)
Сторінка курсу	https://

<i>Назва n/n</i>	<i>Коротка інформація</i>
Інформація про навчальну дисципліну	Дисципліна «Сучасна фізика низьких температур» є нормативною навчальною дисципліною, яка входить до циклу підготовки за вибором здобувача за спеціальностями 104 «Фізика та астрономія» на третьому /освітньо-науковому/ рівні підготовки доктора філософії з фізики. Дана дисципліна викладається у 3-4 семестрах підготовки в обсязі 4 кредитів за Європейською кредитно-трансферною системою /ECTS/.
Анотація	Курс «Сучасна фізика низьких температур» є курсом зі спеціалізації, який узагальнює та систематизує знання аспірантів, отримані у інших курсах, а також знайомить з новими низькотемпературними системами і явищами, фізичними методами їх створення, дослідження властивостей в умовах низьких температур.
Мета та цілі	Метою вивчення дисципліни “ Сучасна фізика низьких температур ” є формування у майбутнього науковця поняття про властивості низькотемпературних систем, ознайомити аспірантів з сучасним станом фізики низьких температур, надати інформацію про сучасні методи отримання і експериментального дослідження низькотемпературних систем і явищ, а також сформулювати уявлення про проблеми і перспективи розвитку фізики низьких температур. Освітньою ціллю курсу є формування вміння у аспірантів самостійно вибирати і обґрунтовувати свій вибір щодо оптимального методу дослідження властивостей конкретного об'єкта заданої природи у процесі виконання дисертаційних робіт. В результаті вивчення даного курсу аспірант повинен знати основні поняття предмету, викладені у програмі курсу; пояснювати основні принципи та використовувати вивчені експериментальні методи досліджень у самостійній науковій роботі.
Загальний обсяг у кредитах Європейської кредитно-трансферної системи /ECTS/	4 кредити
Загальна кількість годин	120 годин
Структура	36 годин аудиторних. З них 30 годин лекцій, 6 годин семінарських занять, 84 години самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	У результаті вивчення курсу аспірант повинен Знати: - термінологію в галузі низьких температур; - термодинамічні основи охолодження та зрідження реальних газів; - основні положення теорії надплинності гелію Ландау;

<i>Назва п/п</i>	<i>Коротка інформація</i>
	<ul style="list-style-type: none"> - фізичні властивості кріогенних рідин та особливості роботи з ними; - властивості речовин при низьких температурах та основні методи їх дослідження; - методи та елементи низькотемпературної термометрії; - сучасні дослідження гідродинамічних та хвильових процесів в надплинному ^4He та розчинах ^3He-^4He; - принципи роботи сучасного кріогенного обладнання та елементи кріоелектроніки. - фізичні основи конструювання кріогенного устаткування; - <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обґрунтовано вирішувати фізичні задачі в рамках своєї спеціальності, використовуючи різнобічні міждисциплінарні знання з низьких температур; - використовувати довідкову і навчальну літературу в галузі низьких температур, знаходити інші необхідні джерела інформації і працювати з ними. - пояснювати основні принципи та використовувати вивчені експериментальні методи у самостійній науковій роботі. <p>Інтегральний результат навчання полягає у тому, що аспірант повинен</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вільно орієнтуватися у термінології та сучасних методах фізики низьких температур, науковій літературі зі спеціальності. • Дотримуватись етичних норм, враховувати авторське право та діяти відповідно норм академічної доброчесності при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності. • Працювати над власним розвитком та вдосконалюванням, виявляти прагнення до підвищення професійної кваліфікації та критично оцінювати власні здобутки, бачити обмеження та вміти визначати перспективи подальшого професійного вдосконалення.
Ключові слова	Низькі температури, кріогенні рідини, надплинний гелій, кріостат
Програма навчальної дисципліни	<p>Тема 1. Вступ. Основні напрямки фізики низьких температур.</p> <p>Тема 2. Фізичні основи зрідження реальних газів.</p> <p>Тема 3. Кріогенні конструкції та аналіз теплоприпливів.</p> <p>Тема 4. Незвичайні властивості рідкого гелію.</p> <p>Тема 5. Основи теорії надплинності гелію Ландау. Хвильові процеси у надплинному гелії.</p> <p>Тема 6. ^3He - Фермі-рідина. Розчини ізотопів гелію ^3He - ^4He.</p> <p>Тема 7. Квантова турбулентність надплинного гелію.</p>

<i>Назва п/п</i>	<i>Коротка інформація</i>
	<p>Тема 8. Надплинність та бозе-ейнштейнівська конденсація. Лазерне охолодження.</p> <p>Тема 9. Гелієві кріостати для фізичних досліджень. Кріостати випаровування.</p> <p>Тема 10. Рефрижераторі розчинення ^3He в ^4He.</p> <p>Тема 11. Експериментальні методи одержання наднизьких температур.</p> <p>Тема 12. Термометрія низьких та наднизьких температур. Температурні шкали.</p> <p>Тема 13. Основні первинні термометри.</p> <p>Тема 14. Загальні відомості про твердий гелій та його квантові властивості.</p> <p>Тема 15. Квантова дифузія ^3He в твердих розчинах ^3He в ^3He.</p>
Короткий опис змісту тем	<p>Тема 1. Вступ. Основні напрямки фізики низьких температур Історична довідка виникнення низьких температур. Основні розділи фізики і техніки низьких температур. Розвиток низьких температур в Україні і Харкові.</p> <p>Тема 2. Фізичні основи зрідження реальних газів. Рівняння стану ідеального і реального газу. Рівняння Ван-Дер-Ваальса. Ефект Джоуля-Томсона. Адіабатичне розширення газу з здійсненням зовнішньої роботи.</p> <p>Тема 3. Кріогенні конструкції та аналіз теплоприпливів. Рефрижератор компресійного типу. Зріджувачі Гемпсона, Лінде і Клода. Теплоприпливи по тепловому зв'язку, тепловому випромінюванню та залишковому газу</p> <p>Тема 4. Незвичайні властивості рідкого гелію Щільність і теплоємність рідкого гелію. Фазова діаграма рідкого гелію, λ - аномалія. Теплопровідність і в'язкість гелію. Експерименти Капіці та відкриття надплинності</p> <p>Тема 5. Основи теорії надплинності гелію Ландау. Хвильові процеси у надплинному гелії Основні ідеї теорії надплинності. Концепція квазічастинок і енергетичний спектр надплинного гелію. Дворідинна модель - нормальна і надплинна компоненти. Критична швидкість надплинності. Дворідинна гідродинаміка і акустичні моди. Методи збудження і фізична природа різних звуків.</p> <p>Тема 6. ^3He - Фермі-рідина. Розчини ізотопів гелію ^3He-^4He. Одержання ^3He. Основи теорії фермі-рідини Ландау. Спостереження надплинності ^3He при наднизьких температурах та властивості його надплинних фаз. Фазова діаграма розчинів ^3He-^4He. Надплинність розчинів. Елементарні збудження та енергетичний спектр надплинних розчинів.</p> <p>Тема 7. Квантова турбулентність надплинного гелію. Перехід від ламінарного до турбулентного потоку у рідкому гелії. Порівняння класичної та квантової турбулентності. Механізми дисипації турбулентних потоків. Методи експериментального дослідження</p>

Назва п/п	Коротка інформація
	<p>турбулентного стану.</p> <p>Тема 8. Надплинність та бозе-ейнштейнівська конденсація. Лазерне охолодження. Лазерне охолодження атомних пучків. Зупинка атомів. Магнітна відкачка атомів.</p> <p>Тема 9. Гелієві кріостати для фізичних досліджень. Кріостати випаровування. Кріостати випаровування з ^4He одноразові та безперервної роботи. Градусна камера та кріостати випаровування з ^3He. Застосування адсорбційних насосів</p> <p>Тема 10. Рефрижератори розчинення ^3He в ^4He. Фізичні основи методу та принципова схема рефрижератора розчинення. Конструктивні особливості камери розчинення та камери випаровування. Низькотемпературні теплообмінники. Види та приклади сучасних рефрижераторів розчинення.</p> <p>Тема 11. Експериментальні методи одержання наднизьких температур. Метод адіабатичної кристалізації ^3He. Ентропійна діаграма ^3He. Конструкції комірки Померанчука. Метод адіабатичного розмагнічування парамагнітної солі. Охолодження за допомогою адіабатичного ядерного розмагнічування. Сучасні рефрижератори ядерного розмагнічування.</p> <p>Тема 12. Термометрія низьких та наднизьких температур. Температурні шкали. Фізичні основи температурних вимірювань та загальні положення термометрії. Температурні шкали. Термометри опору та їх різновидність.</p> <p>Тема 13. Основні первинні термометри. Кристалізаційні термометри з ^3He за кривою плавлення. Газовий термометр. Шумовий термометр.</p> <p>Тема 14. Загальні відомості про твердий гелій та його квантові властивості. Методи одержання твердого гелію. Фазові P-T діаграми твердого ^4He, ^3He, та розчинів ^3He-^4He. Інтенсивність нульових коливань та параметр Де-Бура. Основи квантової теорії А. Андреєва та І. Ліфшиця.</p> <p>Тема 15. Квантова дифузія ^3He в твердих розчинах ^3He в ^4He. Використання ядерного магнітного резонансу для спостереження квантової дифузії. основні фізичні механізми квантової дифузії. Аномально швидкий масоперенос при гомогенізації розшарованого розчину.</p>
Теми лекційних занять	<ul style="list-style-type: none"> - Вступ. Основні напрямки фізики низьких температур. - Фізичні основи зрідження реальних газів. - Кріогенні конструкції та аналіз теплоприпливів.

<i>Назва п/п</i>	<i>Коротка інформація</i>
	<ul style="list-style-type: none"> - Незвичайні властивості рідкого гелію. - Основи теорії надплинності гелію Ландау. Хвильові процеси у надплинному гелії. - ^3He - Фермі-рідина. Розчини ізотопів гелію ^3He-^4He. - Квантова турбулентність надплинного гелію. - Надплинність та бозе-ейнштейнівська конденсація. Лазерне охолодження. - Гелієві кріостати для фізичних досліджень. Кріостати випаровування. - Рефрижераторі розчинення ^3He в ^4He. - Експериментальні методи одержання наднизьких температур. - Термометрія низьких та наднизьких температур. Температурні шкали. - Основні первинні термометри. - Загальні відомості про твердий гелій та його квантові властивості. - Квантова дифузія ^3He в твердих розчинах ^3He в ^3He.
Теми семінарських занять	<ul style="list-style-type: none"> - Квантові рідини та надплинність - Фізичні методи одержання низьких та наднизьких температур - Квантові кристали.
Теми для самостійної роботи	<ul style="list-style-type: none"> - Основні напрямки фізики низьких температур. - Фізичні основи зрідження реальних газів. - Кріогенні конструкції та аналіз теплоприпливів. - Незвичайні властивості рідкого гелію. - Основи теорії надплинності гелію Ландау. Хвильові процеси у надплинному гелії. - ^3He - Фермі-рідина. Розчини ізотопів гелію ^3He-^4He. - Квантова турбулентність надплинного гелію. - Підготовка до семінарського заняття «Квантові рідини та надплинність» - Надплинність та бозе-ейнштейнівська конденсація. Лазерне охолодження. - Гелієві кріостати для фізичних досліджень. Кріостати випаровування. - Рефрижераторі розчинення ^3He в ^4He. - Експериментальні методи одержання наднизьких температур. - Підготовка до семінарського заняття «Фізичні методи одержання низьких та наднизьких температур». - Термометрія низьких та наднизьких температур. Температурні шкали. - Основні первинні термометри. - Загальні відомості про твердий гелій та його квантові властивості. - Квантова дифузія ^3He в твердих розчинах ^3He в ^3He. - Підготовка до семінарського заняття . «Квантові кристали».

<i>Назва п/п</i>	<i>Коротка інформація</i>			
Підсумковий контроль, форма	Залік			
Пререквізити	Для вивчення курсу необхідні знання з молекулярної фізики, термодинаміки, квантової механіки, гідродинаміки, фізики твердого тіла.			
Постреквізити	Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при виконанні аспірантом власних наукових досліджень та інтерпретації їх результатів.			
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	В процесі навчання використовуються лекції, презентації, методичні матеріали та спеціальна література.			
Необхідне обладнання	Технічні засоби, необхідні для демонстрації презентацій, загально вживані програми і операційні системи.			
Шкала оцінювання	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою:			
	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЄКТС	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
			екзамен	залік
	90-100	A	відмінно	зараховано
	82-89	B	добре	
	75-81	C		
	64-74	D		
	60-63	E	задовільно	не зараховано
	35-59	FX	незадовільно	
	1-34	F		
Критерії оцінювання	Кількість балів	Критерії оцінювання		

Назва п/п	Коротка інформація
	<p>90-100 У відповіді повністю розкрито зміст питання. Матеріал викладено логічно, аргументовано, мова є грамотною, науковий стиль викладення матеріалу, вільне володіння термінологічним апаратом дисципліни. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що входить до навчальної програми, та продемонстровано високі практичні навички.</p> <p>75-89 Відповідь досить повно розкриває зміст питання або розкриває основні (найважливіші) аспекти у запитанні, слухач володіє термінологічним апаратом дисципліни. У викладеному матеріалі слухач має помилки із аргументацією відповіді, недостатня логічність та послідовність викладення матеріалу. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та середній рівень володіння практичним матеріалом.</p> <p>60-74 Відповідь на контрольне питання є неповною, розкриває тільки деякі аспекти навчального матеріалу. Слухач припускається помилок у використанні термінології навчальної дисципліни. Рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, додатковим та практичним матеріалом матеріалом є середнім.</p> <p>35-59 У відповіді допущено суттєві помилки, які свідчать про незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; слухач слабо володіє термінологією дисципліни.</p> <p>1-34 Відповідь практично відсутня, слухач демонструє незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; не володіє термінологією</p>
Питання до іспиту/заліку	<p style="text-align: center;">Фізика низьких температур</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття температури і градуса. Шкали температур. 2. Рівняння стану і ізотерми газу Ван-дер-Ваальса. 3. Умови зрідження газів і критичні параметри. Ефект Джоуля-Томсона. Температура інверсії. Розширення газу із здійсненням роботи. 4. Особливості фізичних властивостей твердого тіла при низьких температурах. 5. Основні властивості криогенних рідин. 6. Фазова діаграма, теплоємність і теплопровідність рідкого гелію. 7. Досліди Капіці і відкриття надтекучості. 8. Енергетичний спектр He II. Критерій надтекучості Ландау. 9. Дворідинна модель He II. 10. Термомеханічний і механо-калоричний ефекти. 11. Квантова турбулентність надплинного гелію. 12. Фазові $P - T$ діаграми ^4He, ^3He і $T - x$ діаграми розчинів $^3\text{He} - ^4\text{He}$. 13. Інтенсивність нульових коливань та параметр Де-Бура. 14. Спостереження квантової дифузії. Основні фізичні механізми квантової дифузії.

Назва п/п	Коротка інформація
	<p style="text-align: center;">Техніка низьких температур</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття температури і градуса. Шкали температур 2. Рефрижератор компресійного типу. Принцип роботи побутового холодильника. 3. Каскадний метод зрідження газів. Зріджувач Гемпсона. Зріджувач Лінде. Зріджувач Клода. 4. Охолодження газів за рахунок здійснення роботи. Детандери. 5. Турбодетандери. Турбодетандерний зріджувач Капіци. Дросельні зріджувачі водню і гелію. 6. Теплообмінники і дроселі. 7. Гелієві і азотні дьюари. Види теплової ізоляції. 8. Гелієвий криостат для фізичних досліджень і його основні елементи. 9. Види теплопритоків в низькотемпературних конструкціях. Розрахунок теплопритоку за рахунок теплового випромінювання, по залишковому газу, по тепловому зв'язку. 10. Дросельні зріджувачі водню і гелію. 11. Криостати випаровування з ^4He, одноразові та безперервної роботи. 12. Фізичні основи методу та принципова схема рефрижератора розчинення. Градусна камера. 13. Метод адіабатичної кристалізації ^3He. 14. Метод адіабатичного розмагнічування парамагнітної солі. 15. Охолодження за допомогою адіабатичного ядерного розмагнічування. 16. Термометри опору та їх різновидності. 17. Кристалізаційні термометри з ^3He за кривою плавлення. 18. Лазерне охолодження.
<p>Література для вивчення дисципліни:</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ландау Л.Д., Лифшиц Е.М. Квантовая механика, т. III. 2. Ландау Л.Д., Лифшиц Е.М. Статистическая физика, т. V. 3. Ландау Л.Д., Лифшиц Е.М. Гидродинамика, т. VI. 4. Физика низких температур. Под редакцией А.И. Шальникова. - М.: Иностранная литература, 1959. 5. Кикоин И.К., Кикоин А.К. Молекулярная физика - М.: ГИФМЛ, 1963. 6. Румер Ю.Б., Рывкин М.Ш. Термодинамика, статистическая физика и кинетика. – М.: Наука. 1977. 7. Практикум із фізики низьких температур. Ч.1 Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна. 8. Різак В.М., Різак І.М., Рудавський Е.Я. Криогенна фізика і техніка. - К.: Наукова думка, 2006. 9. Методы получения и измерения низких и сверхнизких температур. Под редакцией Б.И. Веркина. – К.: Наукова думка, 1987. 10. Халатников И.М. Теория сверхтекучести. -. М.: Наука. 1971. 11. Паттерман С. Гидродинамика сверхтекучей жидкости. - М.: Мир, 1978.

<i>Назва п/п</i>	<i>Коротка інформація</i>
	12. Вентура Г., Ризегари Л. Искусство криогеники. – И.Д. «Интеллект», 2011.
Додаткова література	<ol style="list-style-type: none"> 1. К. Мендельсон На пути к абсолютному нулю. - М.: Атомиздат, 1971. 2. Мендельсон К. Физика низких температур. - М.: Иностранная литература, 1963. 3. Скотт, Р.Б. Техника низких температур. М.: Иностранная литература, 1959. 4. Лоунасмаа О.В. Принципы и методы получения температур ниже 1 К. - М.: Мир, 1977. 5. Роуз-Инс А. Техника низкотемпературного эксперимента. - М.: Мир, 1966. 6. Pobell F. Matter and methods at low temperatures. Springer-Verlag, 1992. 7. Микулин Е.И. Криогенная техника. – М.: Машиностроение, 1969. 8. Тилли Д.Р., Тилли Дж., Сверхтекучесть и сверхпроводимость. – М.: Мир, 1977.
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.